

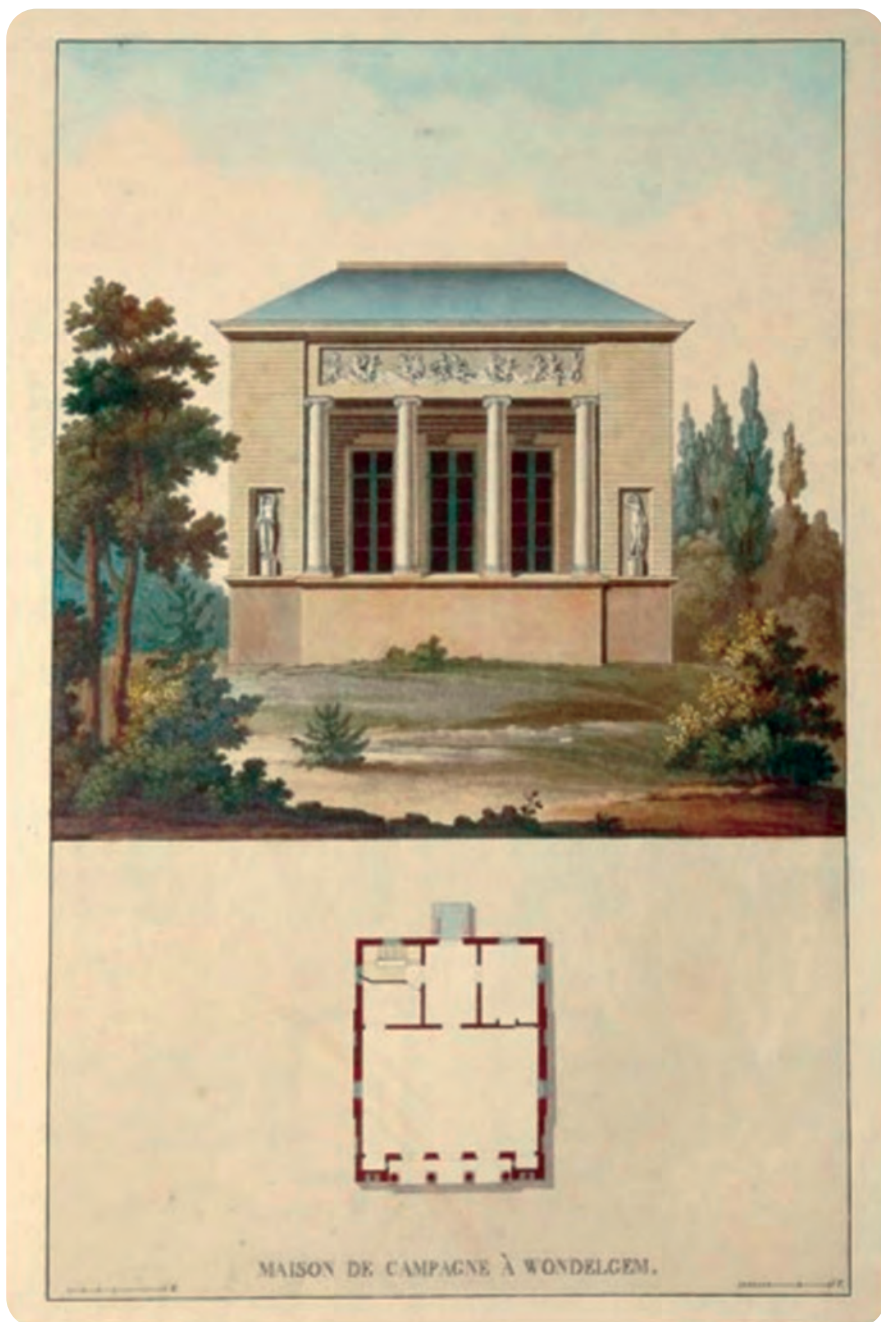
IETS OVER HET DOMEIN VYNCKE - BOVYN IN WONDELGEM

Catherine Boone

In kort bestek worden enkele gegevens en afbeeldingen gepresenteerd over het mooie domein aan het eindpunt van de Lusthoflaan bij de Botestraat in Wondelgem. Vermoedelijk was dit al sinds minstens de jaren 1600 een omwalde hoeve. Hiervan getuigen nog de waterpartijen. In 1802 werd er een mooi landhuis gebouwd in neoclassicistische stijl met zuilengalerij en fries, naar ontwerp van J.B. Pisson. Het omvatte enkel een grote hal samen met kleine dienstruimten, zonder verdieping en was omringd door het nog steeds bestaande park. Het landhuis (maison de campagne) was geen buitenverblijf: men kon er niet in wonen. Vermoedelijk werd het gebouw in de zomer gebruikt voor zondagse uitstapjes van de in het stadscentrum wonende eigenaars, en in de winter als vorstvrije orangerie. Het werd ook aangeduid als lusthuis. Vandaar de straatnaam. Het bouwsel werd na W.O. II vervangen door een woning in modernistische stijl. Het park met ijskelder, vijver en kleine Duitse bunkers bleef gelukkig bestaan.

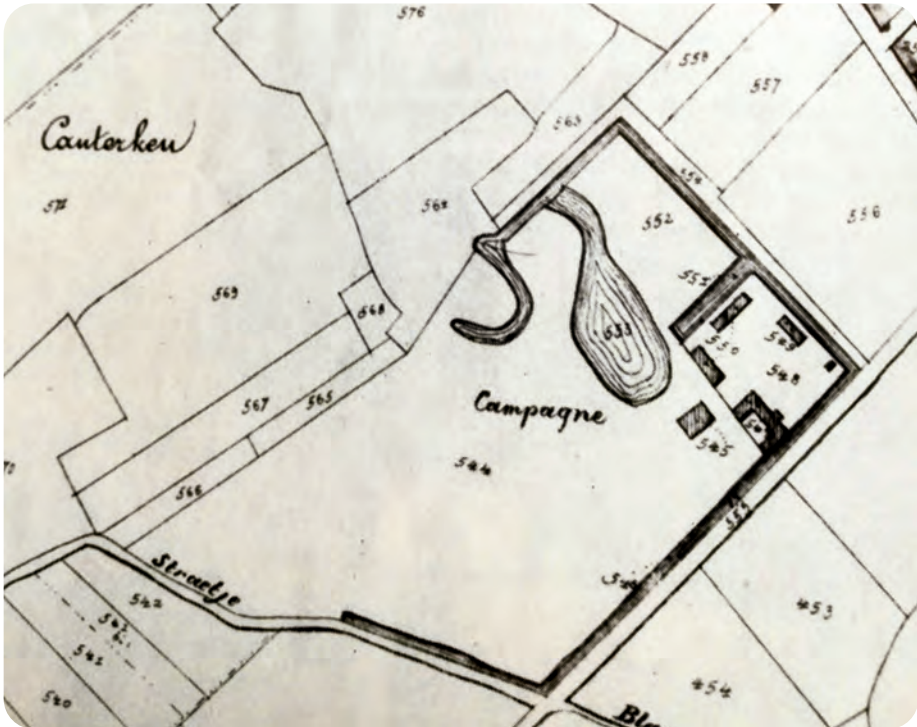
Er heerst flink wat verwarring over het domein Vyncke - Bovyn in Wondelgem dat in de schaarse bestaande literatuur ook de namen 'Les Cygnes' (de zwanen) of 'Les Cigognes' (de ooievaars) meekreeg. Die twee namen zijn vermoedelijk te verklaren door de afkorting 'Cnes' op sommige kaarten. Les Cigognes zal de juiste zijn, want in het nabijgelegen Mariakerke was er een landhuis Les Cygnes.

Het 'lusthuis' in Wondelgem, dat ons hier interesseert, werd in 1802 in neoclassicistische stijl gebouwd. Opdrachtgever was de weduwe Van Aken, geboren Anna Maria Francesca Roosen. De familie Van Aken verwierf fortuin met de handel in Spaanse wijnen en fruit (Coppejans - Desmedt, 1957). Het gebouwtje werd ontworpen door architect J.B. Pisson naar het voorbeeld van de 'Tempel van Terpsichore' (1773-1776) van Claude-Nicolas Ledoux gebouwd voor de beroemde danseres Marie Madeleine Guimard. Nog meer bekend in dit genre was het paviljoen van Louvecennes van Madame du Barry, minnares van Louis XV.

Afb. 1. De monumentale voorgevel van het maison de campagne (lusthuis, orangerie) ontworpen door architect J.B. Pisson zoals weergegeven in Goetghebuer, P.J. (1827). *Choix des Monumens les plus remarquables du Royaume des Pays-Bas*, Steven, Gent.

De voorgevel was voorzien van een gang gevormd door vier zuilen met Ionische kapitelen, geflankeerd door twee beelden, elk geplaatst in een rechthoekige nis, het geheel bekroond door een fries met spelende kinderen in half-reliëf (afb. 1). Het grondplan met een grote zaal en enkele kleine nutsruimten, zonder verdieping, verraaft dat het niet echt een zomerverblijf was. Het was niet bedoeld om in te wonen. Het domein omvatte (en omvat nog steeds) een park met vijver. We mogen aannemen dat gebouw en park door de eigenaars, die in de stad woonden, enkel gebruikt werd voor hun zomerse uitstapjes. In de winter kon het gebouw fungeren als verwarmbare, vorstvrije orangerie.

Afb. 2. Detail van de kadastrale kaart van P.C. Popp - Wondelgem (ca. 1840), Documentatiecentrum DSMG, Sint-Amandsberg.

Dat de naam van het buitenverblijf ook buiten Wondelgem bekend in de oren klinkt, is te danken aan de weduwe Van Aken en haar zonen, fervente amateurs en kwekers van sierplanten. De plantenkwekerij onderhield daartoe handelsrelaties in Engeland, o. m met de Vineyard Nursery in Hammersmith bij Londen, waar de later bekende Gentse bloemist Jan Van Geert als plantenverzorger werkzaam was.

Afb. 3. De vijver... minstens twee eeuwen oud (foto Bart D'Hondt, 2021).

Zeker niet het minst belangrijke onderdeel van dit domein, en waarschijnlijk het oudste, was een hoeve, vermoedelijk Ex(ter)meere of He(e)gsmeere (Van-averbeke, 1968). In *Van Walsites en Speelhoven* (Charles e.a., 2008), opge- maakt aan de hand van het grote 'kaartschilderij' van de Vrijheid van Gent door Jacques Horenbault (1619), wordt het goed kort beschreven als 'omwal- de site' en aangeduid met het nummer WSH010.

Afb. 4. Ingang van de vroegere ijskelder, nu vleermuizenparadijs (foto B. D'Hondt, 2021).

In 1970 kwam het domein in handen van Robert Vyncke - Bovyn en het bleef de naam van deze laatste privé-eigenaars behouden nadat de Stad Gent het in 1980 verwierf. Op de kaart van Popp (ca. 1840, afb. 2) wordt de nog bestaan-

de vijver (afb. 3) weergegeven en de inplanting van een neerhof (boerderij) met park. Een bijzonder relict is de bewaard gebleven ijskelder (afb. 4). Op het domein werden in maart 1944 vier bunkers opgetrokken met dikke baksteenmuren en een betonnen dak.

Afb. 5. Het woonhuis ontworpen door arch. Jules Van den Hende (foto B. D'Hondt, 2021).

De orangerie werd afgebroken en in 1948 vervangen door het huidige woonhuis (afb. 5) in opvallend functioneel modernistische stijl: wit, buitentrap, dakbalustrade, vierkante of rechthoekige raamindelingen, alles rechtlijnig. Ontwerper was architect Jules Van den Hende. Niet de eerste de beste: Flandria Palace aan het koningin Maria Hendrikaplein en het gebouw in de Veldstraat, waarin Inno huist, zijn werken van hem.

Met bijzondere dank aan Dirk Laporte, die het misverstand over de vermeende empiriestijl van het ontwerp van Pisson deskundig wist recht te zetten, en Bea Baillieul voor informatie over orangerieën.

Noot van de redactie

De gegevens van de auteur werden aangevuld met informatie en foto's van Bart D'Hondt en de hieronder vermelde literatuur. GT hoopt in de nabije toekomst een meer gedetailleerd artikel van Georges Antheunis (Stadsarcheologie) te publiceren over de bunkers, eventueel in het geheel van de Duitse verdedigingsgordel ten noorden van Gent.

Literatuur

Enkele inlichtingen (uiterst beknopt) over Van Aken bij Coppejans- Desmedt, H. (1957). *Bijdrage tot de studie van de goeode burgerij te Gent in de XVIII eeuw*, Kon. Academie, Brussel, p. 198. Over Heksmeere: Vanaverbeke, J. (1968). *Geschiedenis van Wondelgem*, Gemeentebestuur, p. 66. De situatie als omwald 'speelhof' in Charles, L., Laleman, M.C., M.C., Lievois, D., Steurbaut, P. (2008). *Van Walsites en Speelhoven. Het Vrije van Gent bij Jacques Horenbault (1619)*, Stad Gent, p. 111-112. Meer over de site in Van Aerschot, S. e.m. (1982). *Bouwen door de eeuwen heen, Gent*, deel 4nd, Vlaamse Gemeenschap & Snoeck – Ducaju, p. 387 – 388. Voor nog bestaande gebouwen van Pisson in Gent en uitleg over architectuurtermen, zie Laporte, D., Snauwaert, L. (2003). *Gids voor Architectuur in Gent*, Lannoo, Tielt, 2003. Enkele gegevens over de bloemisterij van de weduwe Van Aken en zonen in Wondelgem bij De Herdt, R. (1990). *Gentse floralien*, Mens & Cultuur, Gent, p. 85. Over de vroege bloemisterij in het Gentse: Van Geert, J. (1864). *Schets van den Gentschen bloemhandel sedert het begin dezer eeuw*, Van Doosselare, Gent.

Maak reclame voor GT!

*Ghendtsche Tydinghen is veel te weinig bekend.
Zelfs mensen die zich bijzonder interesseren aan onze stad weten dikwijls niet dat dit tijdschrift bestaat...
En nochtans: voor wie een woordje wil meepraten over de Gentse geschiedenis is GT een absolute must.*

Mond tot mond reclame is de beste publiciteit!